

Jolanta Maćkiewicz

WPLYW ZASOLENIA WÓD MIĘKKICH NA SKUTECZNOŚĆ PROCESU KOAGULACJI

Wody miękkie — to wody o twardości ogólnej do 10°tw. Należą do nich wody opadowe, wody powierzchniowe ze zbiorników oraz z potoków i rzek górskich. Te ostatnie zaliczane są do wód stosunkowo czystych.

Naturalne wody miękkie zawierają na ogół mało jonów ziem alkalicznych, natomiast obecne w nich są kwasy humusowe oraz kwas krzemowy. Ze składu fizyczno-chemicznego wód potoków górskich wynika, że są to wody o małej zasadowości, dobrze natlenione, o niedużej zawartości zawieszin oraz o okresowo podwyższonej barwie i mętności.

Wody w Kotlinie Jeleniogórskiej [1] mają twardość poniżej 6°tw, co kwalifikuje je do grupy wód miękkich, bardzo niską zasadowość (3÷55 g CaCO₃/m³) oraz niskie pH (nawet ≈ 3,5), na co wpływają obecne w nich kwasy organiczne. Twardość niewęglanowa wody stanowi ok. 80÷90% twardości ogólnej. Wody te są słabo zmineralizowane, jony siarczanowe przeważają nad chlorkowymi.

Okresowa konieczność usuwania z tych wód zanieczyszczeń koloidalnych, przy mało skutecznej koagulacji konwencjonalnej, zmusza do szukania innych technologii oczyszczania, a także do analizy przebiegu i mechanizmów koagulacji wód miękkich, celem intensyfikacji tego procesu.

Metodyka badań

W pracy określono wpływ twardości węglanowej oraz stężeń chlorków i siarczanów na efekty koagulacji domieszek wody siarczanem glinowym [2]. Inne składniki zasolenia, z uwagi na ich znikomy udział w wodach miękkich, pominięto. Badania prowadzono w skali laboratoryjnej na roztworach modelowych, bazujących na wodzie wodociągowej i destylowanej, sztucznie zmętnionych gliną.

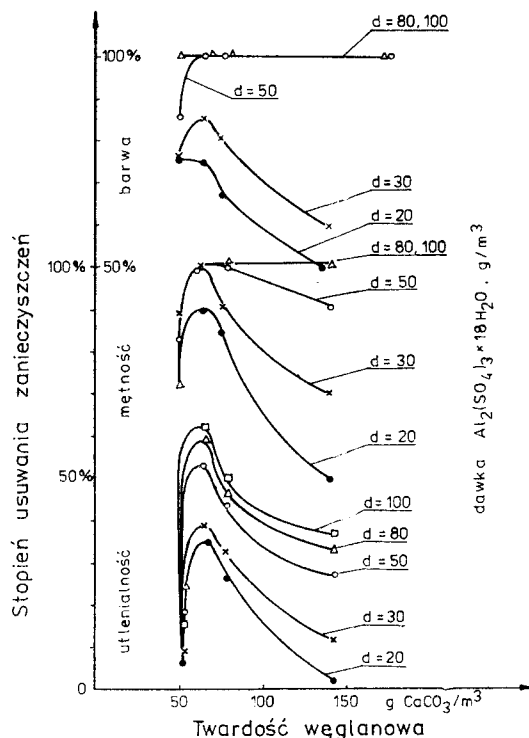
Proces koagulacji prowadzono metodą testu naczyniowego, przy użyciu siarczanu glinowego jako koagulantu. Szybkie mieszanie, przy gradiencie prędkości ruchu cieczy wynoszącym 80 s⁻¹, trwało 3 min, natomiast wolne, przy gradiencie prędkości 20 s⁻¹, trwało 20 min. Oznaczenia wykonano zgodnie z PN. Obejmowały one: pH, mętność, barwę, zasadowość (twardość węglanową), utlenialność, chlorki, siarczany. Badania koagulacji prowadzono dla wody surowej o mętności 25÷50 g/m³, barwie 15÷40 gPt/m³, utlenialności 4÷5 gO₂/m³, pH = 6,9÷7,4, przy uży-

ciu siarczanu glinowego w ilościach 20÷100 g/m³. Efekty koagulacji określono na podstawie usuwania barwy, mętności i utlenialności.

Znaczenie twardości węglanowej w usuwaniu zanieczyszczeń wody

Efekty koagulacji określono dla wód o twardości węglanowej w zakresie 50÷150 g CaCO₃/m³. Wyniki badań przedstawiono na rysunku 1.

Z uzyskanych zależności wynika, że optimum usuwania zanieczyszczeń z roztworów modelowych wystąpiło w zakresie twardości węglanowej 65÷75 g CaCO₃/m³. Najwyraźniej zaznaczone ono było dla usuwania utlenialności, następnie — dla mętności, najmniej — dla barwy. Skuteczność usuwania zanieczyszczeń zwiększała się wraz ze wzrostem dawek koagulantu, przy czym dla wód o twardości węglanowej powyżej 75 g CaCO₃/m³ różnice w efektywności poszczególnych dawek zwiększają się wraz ze zwiększaniem twardości węglanowej wody. Przy twardości węglanowej wody poniżej 50 g CaCO₃/m³ prowadzenie koagulacji było praktycznie niemożliwe, ze względu na zakłócony przebieg hydrolizy koagulantu.

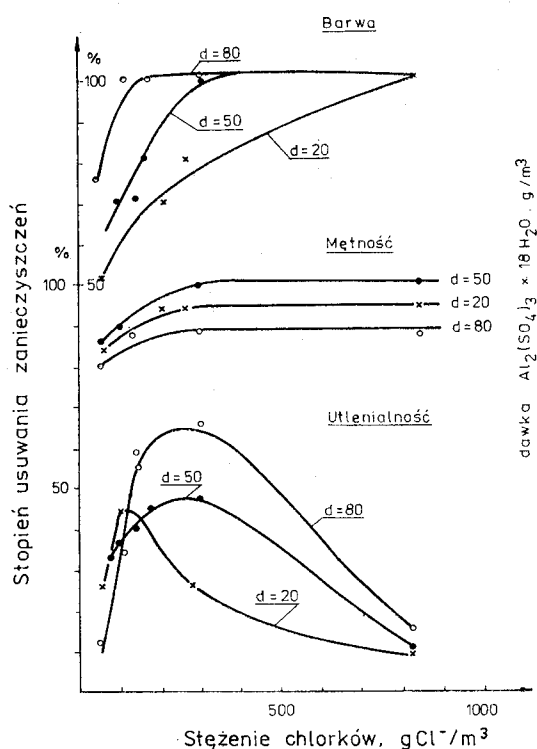

Rys. 1. Stopień usuwania zanieczyszczeń w zależności od twardości węglanowej wody

Porównania efektów koagulacji w wodach o jednokowych zasadowościach, lecz w jednym przypadku — o zasadowości naturalnej wody, w drugim — sztucznie podwyższonej, wykazało lepszy przebieg procesu w wodzie o zasadowości naturalnej. Wskazuje to na fakt, że stosowanie wapna do wód miękkich celem zwiększenia efektywności koagulacji, zwłaszcza przy wymaganych dużych dawkach koagulantu, nie zawsze zapewnia właściwą skuteczność procesu.

Wpływ stężenia chlorków na usuwanie zanieczyszczeń

Badania wpływu chlorków na efekty koagulacji prowadzono dla wody o twardości węglanowej 65 g CaCO_3/m^3 (rys. 2).

Rys. 2. Wpływ stężenia chlorków na usuwanie zanieczyszczeń

Stężenia chlorków wynosiły 60÷840 g Cl^-/m^3 . Zakres ten został znacznie rozszerzony w stosunku do stężeń występujących w wodzie, celem poznania przebiegu procesu. Obecność chlorków w wodzie wpływała korzystnie na przebieg koagulacji; wraz ze wzrostem ich stężenia wzrastało usuwanie zanieczyszczeń z wody. Pogorszenie efektów technologicznych stwierdzono jedynie w usuwaniu utlenialności, przy dużych stężeniach chlorków, znacznie większych niż występujące w wodach miękkich. Na poprawę usuwania utlenialności w obecności chlorków wpływała także wielkość dawki koagulantu. Zatem poprzez wzrost stężenia chlorków w wodach Kotliny Jeleniogórskiej do ok. 200 g Cl^-/m^3 (na ogół w wodach tych stężenie chlorków wynosi do 40 g Cl^-/m^3) można uzyskać poprawę ich oczyszczania, zwłaszcza w zakresie usuwania utlenialności. Wizualne obserwacje przebiegu procesu koagulacji wyka-

zały, że wraz ze wzrostem stężenia chlorków zwiększyła się wielkość kłaczków, natomiast wzrost dawki koagulantu powodował powstanie drobniejszych kłaczków.

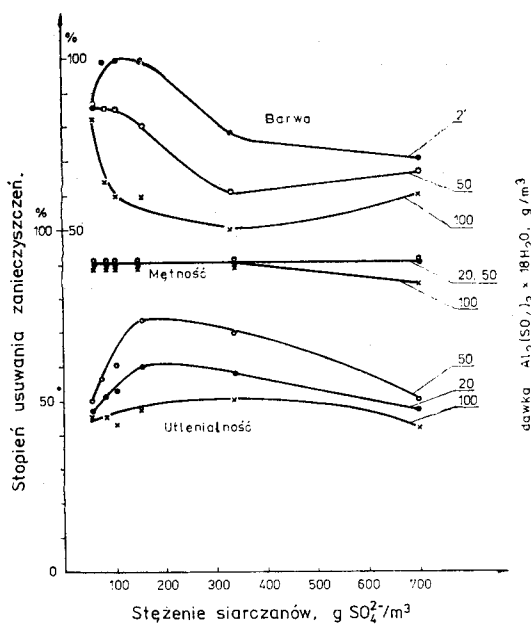
Wpływ stężenia siarczanów na usuwanie zanieczyszczeń

Wpływ stężenia siarczanów na usuwanie zanieczyszczeń określono dla wody o twardości węglanowej 65 g CaCO_3/m^3 w zakresie stężeń siarczanów 80÷÷690 g $\text{SO}_4^{2-}/\text{m}^3$. Zakres ten rozszerzono, podobnie jak chlorków, celem poznania wpływu jonów SO_4^{2-} na przebieg procesu. Efekty usuwania zanieczyszczeń przedstawiono na rysunku 3.

Najbardziej widoczny był wpływ siarczanów na usuwanie utlenialności. Do 140 g $\text{SO}_4^{2-}/\text{m}^3$ uzyskano zwiększenie stopnia usuwania utlenialności, powyżej — zaznaczył się niewielki spadek. Natomiast w wodach o stężeniu siarczanów ok. 80 g $\text{SO}_4^{2-}/\text{m}^3$ zanikały różnice w efektywności usuwania utlenialności. Obniżenie skuteczności usuwania utlenialności wystąpiło również po zwiększeniu dawki koagulantu do 100 g m^3 .

W usuwaniu barwy poprawę efektów oczyszczania obserwowano w wodzie o stężeniu siarczanów do 140 g $\text{SO}_4^{2-}/\text{m}^3$ przy stosowaniu małych dawek koagulantu (20 g m^3), natomiast przy dawkach koagulantu powyżej 50 g m^3 następowało pogorszenie efektów.

W usuwaniu mętności nie stwierdzono wpływu siarczanów, niezależnie od dawki koagulantu. Ponadto przebieg koagulacji wykazał, że wzrost stężenia siarczanów w wodzie wpływał na skrócenie czasu pojawienia się kłaczków oraz na zmniejszenie ich wielkości. Zatem rozważając przebieg koagulacji dla wód Kotliny Jeleniogórskiej, w których stężenie siarczanów wynosi ok. 40÷80 g $\text{SO}_4^{2-}/\text{m}^3$, na-

Rys. 3. Wpływ stężenia siarczanów na usuwanie zanieczyszczeń

leży przypuszczać, że jony te nie mają wpływu na oczyszczanie wód. Dopiero przy wzroście stężenia do $150 \text{ g SO}_4^{2-}/\text{m}^3$ można oczekiwać poprawy jakościowej oczyszczanej wody.

Wnioski

1. Proces koagulacji zanieczyszczeń wód miękkich siarczanem glinowym zachodził przy twardości węglanowej wód powyżej $50 \text{ g CaCO}_3/\text{m}^3$; w zakresie $65 \div 75 \text{ g CaCO}_3/\text{m}^3$ efektywność procesu była największa.

2. W wodach miękkich ($65 \text{ g CaCO}_3/\text{m}^3$) wzrost stężenia chlorków i siarczanów zwiększał skuteczność siarczanu glinowego. Wykorzystanie tego zjawiska możliwe jest w pracach nad intensyfikacją procesu koagulacji.

3. Przebieg koagulacji w wodach miękkich z uwzględnieniem takich parametrów jak wielkość dawek koagulantu, wpływ zasolenia, wielkość kłaczków, przemawia za realizacją procesu metodą uproszczoną w złożach filtracyjnych.

LITERATURA

1. A. L. KOWAL, A. M. DZIUBEK, J. MAĆKIEWICZ: Opinia o możliwości uzdatniania wód Kotliny Jeleniogórskiej. PZITS, Wrocław 1988 (praca nie publikowana).
2. J. MAĆKIEWICZ, L. MAJEK: Badania koagulacji wód miękkich wraz z projektem koncepcyjnym ZUW. Pol. Wrocław, 1989 (praca nie publikowana).

EFFECT OF SALINITY LEVEL IN SOFT WATER ON THE EFFICIENCY OF THE COAGULATION PROCESS

Model investigations were carried out to determine the influence of HCO_3^- , Cl^- and SO_4^{2-} ions on the coagulation effect in soft water. The coagulation process was found to occur at a temporary hardness slightly above $50 \text{ gCaCO}_3/\text{m}^3$. The best removal efficiencies were obtained when temporary hardness ranged between 65 and 75 g

CaCO_3/m^3 . It should be noted that low alum doses were very effective. Low concentrations of Cl^- and SO_4^{2-} ($\leq 40 \text{ g/m}^3$ and $\leq 80 \text{ g/m}^3$, respectively) were without any effect on the removal of pollutants. It was found that the increase in chlorides concentration from 40 to $200 \text{ gCl}^-/\text{m}^3$ and in sulphates concentration from 80 to $140 \text{ gSO}_4^{2-}/\text{m}^3$ brought about an increase in the efficiency of the alum dose during coagulation of soft water with a temporary hardness of $65 \text{ gCaCO}_3/\text{m}^3$. Salinity levels are also responsible for the size of the flocs.